

KAKTUSI

IN DRUGE SOČNICE

AKTUSI IN DRUGE SOČNICE

Published by Cactus - friends Society of Slovenia

Ljubljana, 10 december 1993

Številka (Number) 4

Leto (Year) 22

VSEBINA (CONTENTS)

Zvone Rovšek	OBVESTILA DRUŠTVA	2
	Zimotrdne kakteje (2.del)	2
Iztok Mulej	Zvone Rovšek tested, how cacti from Patagonia, Ands and Canada survived in our winter circumstanced in cold greenhouse (Part 2)	
Jure Slatner	Božični kaktus	4
Zvone Rovšek	Iztok Mulej introduced Cristmas cactus and the genera Schlumbergera.	
	Ena sama bodica	7
Iztok Mulej	What happens, when you make sandwich with Opuntia microdasys for your son.	
	Neolloydia lophophoroides	8
	Introduction to Turbinicarpus lophophoroides	
Zvone Rovšek	NOVOSTI IZ SVETA KAKTEJ IN SUKULENT	12
Iztok Mulej	Coleocephalocereus pluricostatus ssp. uebelmanniorum BRAUN & STEVES	12
Iztok Mulej	Information on new subspecies of Coleocephalocereus pluricostatus from Espirito Santo, Brasilia by Iztok Mulej.	
Marija Prelec	Nove knjige	13
Marija Prelec	ALPSKI KOTIČEK	14
	Črna murka	14
Marija Prelec	Marija Prelec introduced Nigritella nigra and relatives.	
	Obletnice	15
	Anniversaries	

Sestanki društva bodo:

10. december 1993 ob 17. uri silvestrovanje
v gostilni Maček

14.januar 1994 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje z diapositivi - g. Jerin
3. Razno

11. februar 1994 ob 17. uri

1. Občni zbor društva (volitve, fin. poroč.)
2. S poti po Španiji (dia) - g. Gašperin
3. Razno

Urednik (Editor)

Iztok Mulej

Naslovna stran (Cover picture)

Ela Leskovšek

Risbe (Drawings)

Marija Prelec

Obvestila društva

Silvestrovanje pri Mačku

Kot ponavadi, bo decemberski sestanek društva v obliki silvestrovanja, ki bo tokrat v gostilni Maček pri Tromostovju, Cankarjevo nabrežje 15 (tel. 212 747). Imeli bomo posebno sobo in pešter novoletni program. Dobitke za tombolo lahko prinesete s seboj, ni pa obvezno. Obvezna je le udeležba in dobra volja. Cene v gostišču so zmerne, večerja pa ni obvezna. Rezervirano imamo veliko sobo za kaktusarje, saj pravi šefinja, da obožuje kaktuse. V ta namen bomo prinesli tudi nekaj kaktusov, dovolj pa jih mora biti tudi za tombolo. Udeležite se tega srečanja v čim večjem številu! Če pa bo kdo upravičeno zadržan, mu želim v imenu društva srečno 1994!

Peter Jerin

Obvestilo društva

Pred vami je glasilo društva, ki ga izdajamo že 22 let. Poslali smo ga tudi nekaterim novim prejemnikom, ki so nekoč bili naši člani ali pa tudi povsem novim ljubiteljem narave in rastlin. Če se

boste odločili postati naš član, samo plačate minimalno članarino s priloženo položnico. Če vas naše društvo ne zanima, pa prosim izročite revijo in položnico kakšnemu znancu, ki ga bo naše glasilo morda zanimalo. Poleg rednih sestankov, ki jih prireja društvo že več kot 23 let, organiziramo tudi zanimive izlete po Sloveniji in v tujino. Na sestankih društva lahko občasno kupite kaktuse po nizkih cenah, lončke, zemljo, semena... Na vsakem sestanku imamo tudi zanimiva predavanja z diapositivi, ki zajemajo poleg področja kaktusov tudi drugo cvetje in naravo nasprotno. Društvo ima tudi svojo knjižnico.

DPKS

Mali oglas

Prodam knjigo Jakobsen: Das Sukkulanten Lexikon
Brezar Marija, Cesta talcev 51, KRANJ
(tel. 064 325 154)

Zimotrdne kakteje 2.del

Razširjenost kaktusov v naravi pogojuje veliko faktorjev, ki postavljajo meje rasti posameznih vrst. Kaktusi so se prilagodili surovih suhih klimi v pustinjah z bornim rastlinjem. Uspeli so se prilagoditi tudi tako nemogočim pogojem, da so v nekaterih ekstremnih ekosistemih edine žive rastline. Rastejo na slanih in sadrastih tleh, v samem apnencu ali granitu, na sončni pripeki, kjer odmrejo vse druge oblike življenja in v suši, kjer včasih več let ne pade niti kaplja dežja. Eden od najvažnejših faktorjev pri razširjanju kaktusov, pa tudi drugih rastlin v naravi, pa je še vedno prenašanje najnižjih zimskej temperatur.

Čeprav nekatere vrste kaktusov severne Amerike in visokogorja Argentine, Bolivije in Čila rastejo v področjih, kjer pogosto pada sneg, pa

kaktusi v splošnem niso nagnjeni k zimotrdnosti. Zaradi sukulenta nega značaja težijo k čim višji vsebnosti vode v celicah. Stopnjo zimotrdnosti določa več faktorjev, pri večini rastlin pa velja pravilo, da za vsako vrsto obstaja neka točno določljiva najnižja mejna temperatura v povrhnjici kaktusa, pod katero rastlina odmre zaradi nekroze zmrzljenega tkiva. Faktorje, ki sodelujejo pri ustvarjanju zimotrdnosti neke rastline, bi razdelil v dva dela: prvi faktor je naravna zimotrdnost tkiva s sposobnostjo utrjevanja, drugi pa ekološka prilagodljivost vrste in uporaba zaščitnih mehanizmov. Tu bi uporabil tudi pojmom delne zimotrdnosti. Absolutno zimotrdna rastlina namreč ne obstaja. Zimotrdnost je namreč relativen pojem, pač odvisno od izhodišča avtorja, torej klime v njegovem

okolju. Jaz osebno pravim, da je neka rastlina popolnoma zimotrdna, če prenese najnižje možne lokalne temperature. V naših krajih je to okoli -20°C . Vse rastline, ki ne prenesejo dolgotrajne podhladitve pod to temperaturo, pri nas ne moremo obravnavati kot popolnoma zimotrdne in jaz jih uvrščam med delno zimotrdne rastline.

Če rast kaktusov na nekem terenu ne omeji kakšna druga okoliščina, se meja rasti pogosto ravna po najnižjih zimskih temperaturah na posameznih mestih. V krajih, kjer ni velikega vpliva morja ali toplih in mrzlih zračnih tokov, je najnižja temperatura približno določljiva glede na oddaljenost od ekvatorja in nadmorsko višino, sploh v suhih predelih, kjer ni anomalij klime zaradi borne vegetacije in oblačnosti. Oblačnost namreč prepreči oddajanje dolgovalovne energije nazaj v vesolje in tako so noči v oblačnih dneh toplejše. Tipična primera, pri katerih se meja rasti ravna točno po lokalni klimi in trdnosti rastlin, sta andska *Eriosyce ceratistes* in *Trichocereus chilensis*. Z vsako stopinjo južneje od ekvatorja se rastna meja teh kaktusov umakne za približno 100 m niže. Temperatura okolja namreč na vsakih 100 m više pada za $0,54^{\circ}\text{C}$ in za $0,61^{\circ}\text{C}$ za vsako kotno stopinjo južneje. Iz tega lahko zaključimo, da se lahko najnižja točka zimotrdnosti posameznih vrst na nek način predpostavi glede na lego rastiča, ki je ponavadi znano. Čeprav na krajevno klimo vpliva več dejavnikov, se ta matematika potrjuje v naravi, v kulturi pa se za vrste, za katere ni podatkov o zimotrdnosti, s poskusi potrjuje verjetnost teze.

Najnižja topotna meja za preživetje delno zimotrdnih rastlin je v večini primerov odvisna od najnižje temperature, ki jo prenese mlado tkivo temena. Posebno poglavje so stebričarji, pri katerih je opazovanje mehanizmov zimotrdnosti najlažje. Pri mehiških stebričarjih se je pokazalo, da večina teh kaktusov razen nekaj izjem ne raste daleč preko mrazne meje. Od 65 sonorskih stebričarjev rastejo le *Carnegiea gigantea*, *Pachycereus*

schottii (*Lophocereus schottii*) in *Stenocereus thurberi* bolj severno čez mrazno mejo, vendar je precej saguarov v ekstremni klimi v skrajnih severnih delih rastič Arizone že precej pomrznjenih in poškodovanih zaradi mrazu. Stebri so nasploh bolj izpostavljeni kot kroglaste rastline, poškodbe pa seveda nastajajo le v zelo hladnih zimah. Poškodovane rastline kažejo prekinitev ali zmanjšanje rasti steba, zniževanje količine presnovnih substanc in nekrozo mlajšega tkiva na temenu. Saguaro lahko raste več kot 200 let in po poškodbah lahko tudi po dolgem času izračunamo, v katerih letih so bile zime v tistih krajih izjemno ostre.

Razširjenost nekaterih delno zimotrdnih vrst je odvisna bolj od zaščitnih mehanizmov, kot pa od odpornosti tkiva. Te vrste prenašajo le kratkotrajne nočne ohladitve in pri dolgotrajnih podhladitvah v naši klimi odmrejo. V polpuščavah in na gorskih terenih so oblačni dnevi zelo redki, zrak se tudi pozimi čez dan ogreje do 30°C , čez noč pa kljub nizki dnevni relativni zračni vlagi pade slana in temperatura lahko pade tudi pod -10°C . Kaktusi morajo preživeti le kratkotrajno, a hitro podhladitev. Na istem področju lahko najdemo več vrst z različno občutljivostjo tkiva, ker se občutljivejše vrste ščitijo z dodatnimi mehanizmi kot npr. z gostejšo trnjavostjo in z debelejšo plastjo volne na temenskih areolah, akumulacijo toplotne v debelejšem steblu, z rastjo v zaščiti dreves itd. Na prvi pogled se nam morda zdijo ti malenkostni faktorji zanemarljivi, vendar za pol stopinje Celzija povisana žilavost rastline v naravi pomeni za 50 ali 100 km povečan pas pokrajine, kjer lahko ta rastlina uspeva.

Na temperaturo v povrhnji telesa kaktusov močno vpliva količina akumulirane energije v sredici, obseg poškodb tkiva pa je odvisen od dogajanj pri zmrzovanju tkiva pod ničlo. Tkivo prične razpadati, ko celice zaradi kakršnihkoli poškodb niso več sposobne za življenje in to se lahko zgodi tudi zaradi poškodb celic pri zmrzovanju. Temperatura tkiva pod povrhnico se pri zniževanju zunanje

temperature ne znižuje po podobni parallelni krivulji. Pri ohlajevanju se temperatura tkiva še nekaj časa zmanjšuje brez tvorbe kristalov (podhlajevanje), nato pa prične voda pri zmrzovanju v kristale sproščati toploto, kar povzroči celo rahel dvig temperature v tkivu. Pri zamrznitvi vode v rastlini se sprosti ravno toliko energije, kot jo je potrebno za taljenje enake količine ledu.

Naslednji diagram prikazuje padanje temperature v asimilacijskem tkivu *Carnegie gigantea* (saguaro) pri zmrzovanju: Pri približno -5°C temperatura v tkivu za nekaj časa rahlo naraste.

stenah celic. Pri nadalnjem zniževanju temprature tkiva prične voda iz celic zaradi različnih koncentracij raztopin pronikati skozi celične stene in tvorba medceličnega ledu se nadaljuje do stopnje, ko se skrčeni protoplasti zaradi dehidracije prično ločevati od celičnih sten. Take celice so nepovratno poškodovane (mrazna plazmoliza) in pri ogrejanju ne obnovijo svoje aktivnosti. Tkivo v nekaj dneh razpade. Ni sicer znano, ali se v končni fazi zmrzovanja pojavijo kristali ledu tudi znotraj celice, vsekakor pa je tak pojav ledu v vsakem primeru poguben. Življenska sposobnost celic se prične

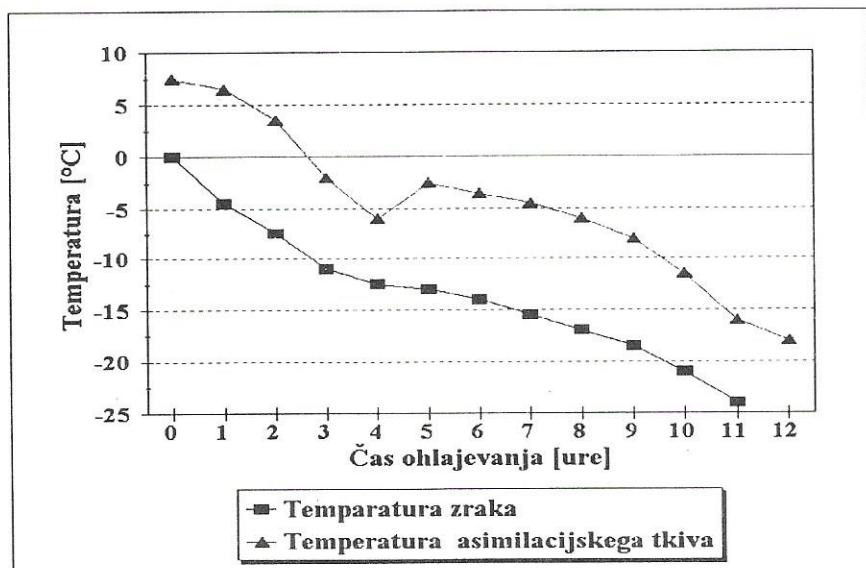

diagram 1

Led nastaja predvsem v medceličnih prostorih, ne pa tudi v celicah samih. Ti kristali ledu ne vsebujejo soli, zato se koncentracija raztopine okoli kristalov ledu poveča, kar poveča osmotski tlak na

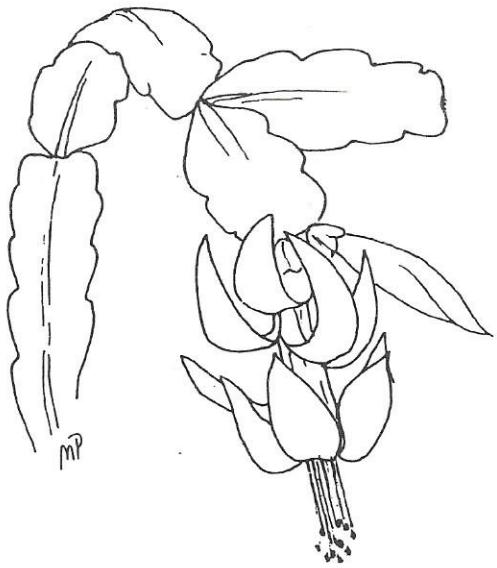
zmanjševati nekaj stopinj nad popolno zamrznitvijo. Vsi deli rastline, tako steblo kot korenine, so enako občutljivi.

Zvone Rovšek

Božični kaktus

Vsi dobro poznamo božični kaktus, grmiček, sestavljen iz majhnih, listom podobnih členkov, filokladije strokovno imenovane. Če dobro skrbimo zanj, nas skoraj celo zimo veselo razveseljuje s svojim lepim cvetjem, ki je običajno škrlatnovijolične barve.

Božični kaktus, ki ga danes poznamo pod tem imenom, je križanec dveh brazilskih epifitov, ki sta uvrščena v rod *Schlumbergera* LEMAIRE in se imenuje *Schlumbergera x buckleyi* (T.MOORE) TJADEN. Danes so v rod uvrstili še bivše

samostojne rodove *Zygocactus* K. SCHU-MANN in *Epiphyllanthus* BERGER.

Božični kaktus je rastlina kratkega dne, saj cveti samo takrat, ko so dnevi kratki, se pravi pozimi. Popke nastavlja na dva načina. Prvi način je odvisen od dolžine dneva, drugi pa od temperature. Z umetno zatemnitvijo mu lahko uravnavamo čas cvetenja. Kakšna dva meseca po začetku zatemnitve zacetijo prvi popki. Tako lahko dobimo namesto božičnega kaktusa kar "velikonočni kaktus"...

O pogojih tvorjenja popkov obstaja cela znanost. Omenim naj le nekaj osnovnih podatkov, ki so potrebni, da rastlina bogato cveti. Spodnja temperaturna meja za nastavljanje popkov je 10°C, optimalna pa 15 do 18°C. Optimalna osvetlitev je 8 do 10 ur dnevno, skrajna pa 16 ur dnevno, vendar traja postopek tvorbe popkov precej dalj. Mejne vrednosti kombinacije temperature in zatemnitve so 8 ur zatemnitve pri 20°C, 12 ur zatemnitve pri 25°C in 16 ur pri 30°C. Višja temperatura prinese tudi manj cvetov, poleg tega pa je nevarnost poganjanja novih členkov. Med zatemnitvijo zalivamo minimalno. Za konec še en nasvet! Če hočete imeti veliko cvetov, avgusta potrgamo najmlajše členke. Ti so preslabotni, da bi lahko imeli več popkov, starejši členki pa imajo lahko do tri.

Ko božični kaktus odcveti, ga mesec ali dva pustimo počivati. V času mirovanja ga zalivamo zelo skromno, le toliko da se preveč ne izsuši. Spravimo ga v prostor s temperaturo od 10 do 15°C. Od marca ali aprila kaktus normalno zalivamo in gnojimo do julijskih vročin, ko nastopi drugo mirovno obdobje, v katerem se božični kaktus pripravlja na cvetenje. Julija in avgusta ga zalivamo varčno, septembra pa začnemo spet z normalnim zalivanjem. Božični kaktus naj bo celo leto na istem mestu, saj zaradi selitev lahko odpadejo členki pa tudi popki.

Ker je božični kaktus epifit in raste v rogovilih dreves, kjer je malo zemlje, ta pa je bogata s humusom in precej kisle reakcije, mu nudimo pro-pustni humusni substrat brez dodatka apnenca. Najbolje je, da ga zalivamo z deževnico ali z zmehčano vodo. V času mirovanja moramo z vodo varčevati, ker lahko pride do gnitja korenin.

Običajno razmnožujemo božični kaktus vegetativno, to se pravi s členki, ki se radi ukoreninijo, redkeje pa jih razmnožujemo s semenom.

Kot sem že omenil, je božični kaktus hibrid, in sicer sta njegova starša *Schlumbergera russeliana* (HOOKER) BRITTON & ROSE in *Schlumbergera truncata* (HAWORTH) MORAN. Običajno rasteta kot epifita, redkeje na tleh, v srednjih in zgornjih gorskih gozdnatih področjih vzhodne Brazilije, bolj natančno na pobočjih pogorja Organ v zvezni državi Rio de Janeiro. Ker cvetita v različnem obdobju, ne pride do naravnega križanja med obema vrstama.

Schlumbergera truncata, ki je bila dolgo poznana tudi pod imenom *Zygocactus truncatus* (HAWORTH) K.SCHU-MANN, je grmiček, z do 30 cm dolgimi poganjki, ki so sestavljeni iz listov podobnih členkov temno zelene barve. Členki so dolgi do 4,5 cm in široki 2,5 cm. Rob členkov je nazobčan, na vsaki strani so dva do širje zobje, zgornji je v glavnem večji od ostalih. Areole so

majhne, filcaste, iz njih pa izraščajo do tri kratke, fine in komaj vidne bodice. Cvetovi poženejo na koncu členkov. So zigomorfni (dvostransko simetrični - pri prerezu imajo samo eno simetrijsko ravnino), škrlatnordeče barve in so dolgi do 8 cm. Prašnici niti (filamenti) so beli, pestič pa škrлатen. Na enem členku lahko poženejo do trije samosterilni cvetovi. V domovini raste na višini 900 do 1400 metrov, kjer cveti maja ali junija, popke pa začne tvoriti, ko postane dan krajsi od 12 ur. Plodovi so rožnatordeče barve, hruškaste oblike, brez robov, seme pa sijajno črne barve.

Belocvetna (ali rahlo rožnata) variacija se imenuje *Schlumbergera truncata var. delicata* (N.E.BROWN) BORG & BACKEBERG

Schlumbergera russeliana je podobno *S. truncata*, le da so poganjki lahko dolgi

do enega metra. Členki so svetlo zelene barve, dolgi do 3,5 cm in do 2 cm široki. Bodic je malo in so zelo drobne. Nahajajo se na koncu členkov. Na istem mestu poženejo temno rožnati do škrlatni cvetovi, redko več kot en cvet na členek. V Braziliji cveti julija in avgusta, popke pa tvori, ko pada temperatura pod 15°C. Prašniki in pestič z brazdo so rožnatokarminaste barve. Plodovi so svetlo rdeči, jagodaste oblike s širimi rebri. Semena so kostanjevo rjava. Kaktus raste na nadmorski višini 1300 do 1800 m. V naravi je že precej redek.

Oba starša poznanega božičnega kaktusa zelo redko vidimo v zbirkah. Najdemo pa predvsem živobarvne križance, ki po lepoti cvetov prekašajo *S. truncata* in *S. russeliana*. Zato naj naštejem še nekaj bolj znanih hibridov.

<i>Schlumbergera x buckleyi</i>	prvoten hibrid, ki cveti rožnato
'Le Vesuv'	sorta <i>Schlumbergera x buckleyi</i> z rožnatimi cvetovi
'Weihnachtsfreude'	božična radost s škrlatnordečimi ali lososnordečimi cvetovi
<i>Schlumbergera x bridgesii</i>	prvotno se je vodila kot samostojna vrsta <i>Schlumbergera bridgesii</i> . Členki so jajčasti, rumenozelene barve. Cvetoji so rožnati do karmin rdeče barve.
'Gruß an Rio'	sorta z rdečoranžnimi cvetovi
'Andeken an Rudolf Zenneckii'	hibrid z vinskordečimi cvetovi
'Margaret Königer'	z rožnatimi cvetovi
'Lilofee'	čudovita sorta z dvobarvnimi cvetovi. Žrelo cveta je bele barve, rob pa škrlatne.
'Wintermärchen'	s snežno belimi cvetovi
'Königers Weihnachtsfreude'	sorta s čisto belimi cvetovi
'Gold Charm'	prva sorta z rumenimi do oranžnorumenimi cvetovi in rožnatim grlom
'Dorthe'	hibrid z belimi cvetovi, rožnatim grlom in prstanom
'Peaches and Cream'	sorta s cvetovi, ki varirajo od rumene do oranžne, rdeče ali rožnate barve
'White Sonja', 'Bridgeport', 'Improved Delicatus', 'Jaffa', 'Snowflake' in 'White Christmas'	sorte z belimi cvetovi
'Bristol Princess'	sorta s škrlatnimi cvetovi
'Lavender Doll', 'Rocket'	hibrida z rožnatimi cvetovi
'Lipstick'	sorta z oranžnordečimi cvetovi

Zanimivo je, da hibridi s svetlimi cvetovi, zlasti belimi, rumenimi in svetlo rožnatimi, spremenijo barvo cvetov, če so izpostavljeni nižjim temperaturam od 10 do 14°C. Barva cvetov postane bolj rožnata, če je temperatura nižja in je rastlina dalj časa izpostavljena tej temperaturi. Ta efekt je opazil McMillan leta 1985.

Za konec pa če nekaj bližnjih sorodnikov božičnega kaktusa. *Schlumbergera orssichiana* BARTHLOTT & MCMILLAN ima 5 do 7 cm dolge členke z nazobčačnimi stranicami. Cvet je dolg do 9 cm in širok do 7 cm, je bele barve in obrobljen svetlo karmirdeče. Plodovi so rebrati in svetlo zelene barve. Cveti od avgusta do decembra, doma pa je v vzhodni Braziliji (Sao Paolo in Serra del Mar) na nadmorski višini 1000 m.

Schlumbergera opuntioides (LOEGREN & DUSEN) D.R.HUNT ima členke dolge do 6 cm, do 3 cm široke in približno 6 mm debele, temno zelene barve. Areole se nahajajo po celi površini členka, iz njih pa izrašča približno 30 drobnih bodic. Členki so podobni členkom pri opunciji, kar pove ime kaktusa. Cvet je zigomorfen, do 6 cm dolg in 4,5 cm širok, temno rožnate barve. Plod je širokorobna, limetnozelena jagoda. Doma je v Braziliji v Serra de Mantiqueira.

Schlumbergera kautskyi (HOROBIN & MCMILLAN) N.P.TAYLOR je najnovejši predstavnik rodu. Kaktus so odkrili pred približno desetimi leti v zvezni državi Espírito Santo v vzhodni Braziliji. Rastlina je zelo podobna *S. truncata*, le da ima manjče členke in polovico manjše

cvetove, zato so jo nekaj časa uvrščali kot variacijo *S. truncata*. Cvet je zigomorfen, ciklamno škrlatne barve. Plod je hruškast, s širimi robovi in rumeno zelene barve. Cvet je samoploden, kar je bil glavni vzrok, da so ga uvrstili kot samostojno vrsto.

Literatura:

- Walther Haage: Kakteen von A bis Z, Neuman Verlag Leipzig, 1983
- Dr. Werner Rauh: Kakteen an ihren Standorten, Verlag Paul Parey Berlin, 1979
- Dr. Hans Hecht: BLV Handbuch der Kakteen, BLV Verlagsgesellschaft, München, 1982
- Erik Haustein: The Cactus Handbook, The Hamlyn Publishing Group Limited, London, 1991
- Clive Innes: The Handbook of Cacti and Succulents, Ward Lock Limited, London, 1988
- Dr. Elmar Bachthaler: Zur Blütenbildung von Schlumbergera truncata und Schlumbergera russeliana sowie deren Arthybridien, Kakteen und andere Sukkulanten, 43 (12) 1993
- Dr. Elmar Bachthaler: Schlumbergera kautskyi, Kakteen und andere sukkulenten, 43 (6) 1993
- McMillan: Colour Development in Schlumbergera, British Cactus & Succulent Journal, 11 (1) 1993
- David Hunt: CITES Cactaceae Checklist, Royal Botanic Gardens Kew & IOS, 1992
- Christa Spangenberg: Leksikon sobnih in balkonskih rastlin, CZNG Ljubljana, 1976
- William Davidson, 500 sobnih rastlin, DZS Ljubljana, 1986
- Kakteje v sobi, Moje sobne rastline, MK Ljubljana, 1990
- Novi križanci, Moje sobne rastline, MK Ljubljana, 1990
- Whitestone, Katalog 1993

Iztok Mulej

Ena sama bodica

Zgodilo se je letošnje poletje. Na mizi pred rastlinjakom sem razrezoval opuncijo, tisto z drobnimi belimi glohidami brez nevarnih dolgih bodic (*Opuntia microdasys*). Pri delu nisem imel nobenih težav, saj jo dobro poznam in sem se na vse njene muhe pripravil. Vreme je bilo čudovito toplo (se še spomnите), temperatura nekje čez 30°C, pihal je rahel

vetrič. Nakar se nebodigatreba pojavi šestletni sin, ki ga je ravno zdaj prijela lakota in žeja. Si mislim:

»Čudno, čudno. Tri ure sem imel mir pred njim, igral se je s prijatelji, sedaj pa se mu kar naenkrat tako mudi. No, naj mu bo.« In grem v kuhinjo po sok in sendvič, pa še zase po tretje ali četrto pivo ta dan. Ah, saj je vseeno, ali jih

popijem sedaj malo več ali pa zvečer. Spet se lotim dela, a že pridirja mulc.

»Bodico sem pojedel!«, se dere.

»Daj, pokaži,« rečem, »da ti jo izpušlim! No kje jo imaš? Nič ne vidim.« Res je ne najdem. Nekje na ustnici naj bi bila, pa je rekел, da je že ni več, da se bo še enkrat obriral in oddirjal k prijateljem. Ne mine minutu, je že nazaj.

»Bodice imam na rokah,« pravi »okrog komolcev. Veliko jih je in bodejo.« Bolj kot napenjam oči, manj vidim. Vzamem pinceto in greva sistematično po koži po obeh rokah. Mulc je čedalje bolj nestrenpen, začne jokati, ker ga bode že tudi po vratu in nogah.

»No, pa pojdiva pod tuš, da te pošteno skrtačim,« mu rečem in že driva v kopalnico. (Tuširanje pomaga tudi sicer, da zvečer lažje spoznam otroka, če je moj ali sosedov, a to je iz druge zgodbe.) Pomagalo mu je, zdirka na mivko, jaz pa se spet lotim dela (udobno se namestim v senčico in srknem hladno pivo), a je že spet nazaj. Tokrat ima bodice po hrbtu, trebuhu, seveda po rokah in nogah in okoli ust. Še enkrat greva pod tuš. Pošteno ga predrgnem, raje dvakrat, da bo bolj zaledgo. Zaledgo je za celo minuto. No, zdaj se pa začenja panika in hysterija. Bodice ima enkrat tu, enkrat tam. S pinceto pulim vse, kar je podobnega bodicam, pa čeprav so le svetle dlačice. Povsod, kjer mi pokaže. Pulim in pulim, a znamenja olajšanja ni. Od silnega joka in

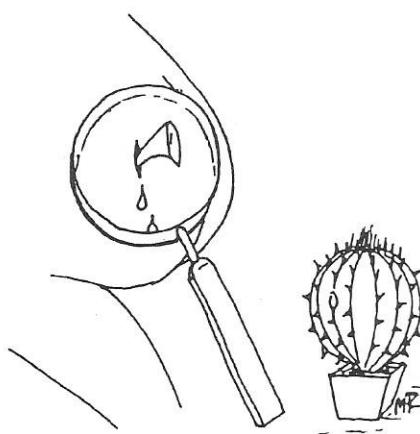
kričanja se od nekod pojavi še žena, ki me najprej nahruli, češ zakaj pretepam otroka. Zdaj sem se ga pa rešil, si mislim in z olajšanjem odidem v senčko. A pivo je že toplo. Bo treba po novo steklenico. Grem po pivo, v stanovanju pa mir, blažen mir.

»Kaj je pa to?« se vprašam. Žena pa:

»A veš, da je imel eno bodico v spodnji ustnici! Ali mu ne bi dal drugič kar cele opuncije v sendvič?« Ko te vprašajo kaj takega, ti noben leksikon ne pomaga. In grem prav poklapan in sklonjene glave po tisto pivo. Vsedem se v senčico in nenadoma me obide zlobna (ne vem ali od piva ali vročine) misel:

»Le kam bi dal ženi eno bodičko, da bi....«

Jure Slatner

Neolloydia lophophoroides (WERDERMANN)

E.F. ANDERSON¹

opažanja pri vzgoji

Sinonimi:

- *Thelocactus lophophoroides* WERDERMANN
- *Turbinicarpus lophophoroides* (WERDERMANN) BUXBAUM & BACKEBERG
- *Toumeya lophophoroides* (WERDERMANN) BRAVO & MARSHALL
- *Strombocactus lophophoroides* KNUTH

¹Po najnovejši klasifikaciji, ki jo je potrdila IOS, je pravilno ime *Turbinicarpus lophophoroides* (D. HUNT: CITES Cactaceae Checklist, 1992) (op.ur.)

Pred nekaj leti je E. F. Anderson v rod *Neolloydia* združil vse kaktuse iz rodov *Turbinicarpus*, *Gymnocalyx* in nekaj vrst rodu *Pelecyphora*. Nova klasifikacija ni prišla v polno veljavo, saj se precej avtorjev s to novostjo ne strinja. Pri opisu dveh novih vrst je bila ta klasifikacija celo ignorirana, saj so dve novi vrsti (*T. hoferi* in *T. pseudomacrochelle var. sphacelatus*) vpisali v rod *Turbinicarpus*. Tudi

pri nas, kjer smo preimenovanj sicer vajeni, se novo ime še ni uveljavilo. Z natančnim opisom vas ne bom utrujal, saj opis te popularne vrste najdemo v skoraj vsaki knjigi.

T. lophophoroides spada v skupino sadrofilnih in kalcifilnih rastlin področja Sierra Madre Oriental in je tako kot ostali člani rodu turbinikarpusov ekološko ozko specializiran. Raste namreč le v naplavljene močno alkalnih apnenčastih tleh z mnogo drobnega in prahu v bližini Las Tablasa v mehiški državi San Luis Potosi. Najblžji severni sorodniki so: *T. lauui*, ki uspeva v sadri in je v apnencu bolj redek; *T. swobodae*² raste v apnencu, *T. hoferi* pa je prilagojen na rast v sadri. Vzgoja *T. lophophoroides* v rastlinjaku ni zahtevna pod pogojem, da upoštevamo njegove zahteve. Opažam, da je med turbinikarpsi eden od najbolj občutljivih. Pred leti sem poskusno posadil dva primerka v

strat, dva pa v zmes enakega substrata in 20% apneca. Rastline sem gojil enako kot ostale mehiške zahtevne redkosti in od približno 200 raznih vrst je odmrlo ravno nekaj *T. lophophoroides*. Po nekaj letih je ostala le ena rastlina, posajena v apnenčast substrat, ostale pa so v nekaj letih odmrle v času poletnega mirovanja v začetku avgusta. Vsi primerki so rastli približno enako hitro. Vsekakor test ni bil dovolj natančen, da bi lahko ovrednotil pomen substrata, vendar se mi zdi, da je sestava substrata enako pomembna kot način vzgoje. Čeprav uspeva tudi v humusnem substratu, je verjetnost odmiranja korenin v tej prsti večja. Zdi se mi, da je ravno napačna izbira substrata razlog, da v zbirkah razen večjih cepljenk ni odraslih primerkov te vrste.

T. lophophoroides je najlepši v starosti 3-8 let, ko je še kroglaste oblike, kot miniatura nogometna žoga na tej sliki.

Turbinicarpus lophophoroides (foto Zvone Rovšek)

običajen peščen ilovnato-humusen sub-

² *T. swobodae* zaenkrat še ni dokončno sistematiziran, tako da je to njegovo zdaj veljavno ime (op. ur.)

Starejše rastline postanejo valjaste, staro tkivo ob vznožju pa postaja plutasto. Drobne valjaste rastline s prerano plutasto skorjo nastajajo zaradi prehitre poletne

rasti v vlažni zemlji, nikakor pa zaradi pomanjkanja svetlobe. V mokri prsti korenine odmirajo, v toplih dneh niso več sposobne dovajati dovolj vode in rastline prezgodaj izčrpa staro tkivo. Tudi cepljene rastline se podaljšajo do neverjetnih dimenzijs. V nekaterih zbirkah najdemo čez 40 cm dolge cepljenke! Takšne rastline so sicer zanimive, so pa zelo neugledne, saj ji volna z leti odpade, tkivo ob vznožju pa postane poškodovano in zgubano.

Klašičen posplošen način vzgoje pri *T. lophophoroides* zataji. Odmiranja ne smemo pripisovati spomladanskem ali zimskem zalivanju, saj večina rastlin zgnije v vročem poletju. Na področju San Luis Potosi tudi čez zimo in pomlad pade malenkost padavin, čeprav temperatura pogosto pade kakšno stopinjo pod ničlo. Zato se nam lahko v kakšni lepi zimi ali pomlad, ko temperatura v rastlinjaku čez dan skoči preko 30°C, zgoditi, da bodo rastline celo preveč izsušene. V rastni sezoni spomladi in jeseni zadostuje, da jih zalijemo enkrat mesečno in nekaj dni po zalivanju bodo cveteli. Največ rastlin propade takrat, kadar jih prepogosto

zalijemo in imajo zato stalno vlažne korenine. Rastline so sposobne v nekaj dneh po dolgotrajni suši nadomestiti vso izgubljeno vodo s pomočjo sesalnih koreninic, ki v nekaj urah poženejo izpod ličja starih korenin. Ko se rastlina zasiti z vodo, ti sesalni laski odmrejo in so odlična hrana glivicam, v vročih dneh posebno fusariju. Zato moramo bolj kot zimsko abstinenco spoštovati poletno mirovanje. Avgustovsko senčenje, ki ga priporočajo nekateri avtorji za vse zahtevne srednjemehiške rastline, pride v poštev le tokrat, ko rastline v dobi mirovanja vseeno zalivamo. Moram reči, da svojih rastlin nikoli ne senčim, saj opeklime in ostale fiziološke poškodbe nastajajo zaradi drugih dejavnikov. Sonce ožge le tiste rastline, ki so neodporne zaradi kakrsnihkoli motenj v rasti, posebno zaradi odmrtilih korenin.

Diagram 2 prikazuje klimo v državi San Luis Potosi. Najbolj zanimive so količine padavin. V sušnih krajih, kjer rastejo kaktusi, pade nekaj dežja tudi čez zimo. Rastline rastejo na okoli 1200 m nadmorske višine, kjer je tudi pozimi klima precej podobna klimi v naših

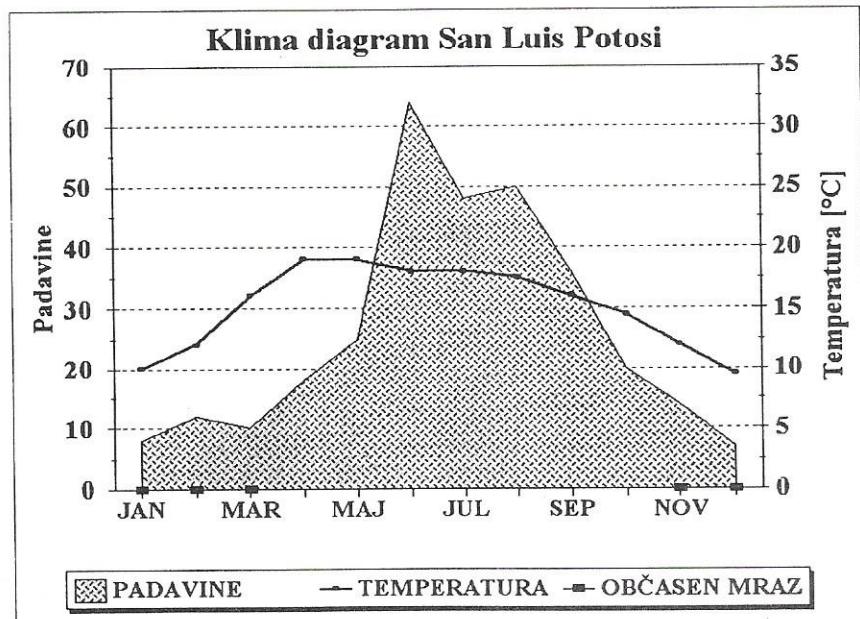

diagram 2

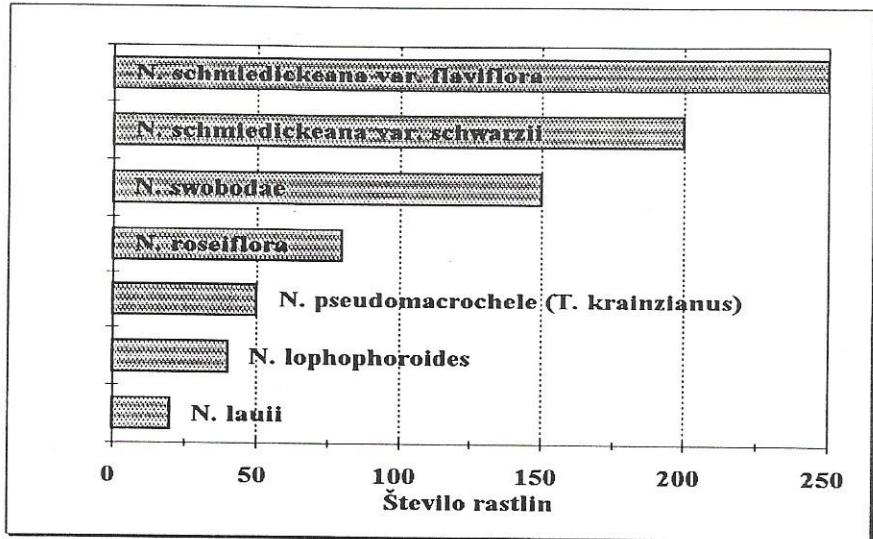

diagram 3

rastlinjakih, kadar vanje posije sonce.

V slovenskih rastlinjakih je najbolj pogosta belocvetna forma (*T. lophophoroides* ima sicer malce rožnat cvet), katere primerki so večinoma cepljeni. Ravnno pri cepljenih rastlinah te forme sem opazil, da so dobro prehranjene rastline samoplodne. Primerki na lastnih koreninah včasih ne formirajo plodu kljub oprasitvi, zato je razmnoževanje s semenom počasno. V plodu je le redko več kot 10 semen, seme pa je pri kaljenju muhasto. Pri opazovanju uspešnosti vzgoje in razmnoževanja nekaterih sorodnih turbinikarpusov sem ugotovil, da je po oplojevanju in setvi semena vsake vrste po nekaj letih ostalo največ sejancev *T. schmiedickeana* var. *flaviflorus* in *T. schmiedickeana* var. *schwarzii*³, sledili so *T. swobodae* in *T. roseiflora*⁴, *T. lophophoroides* in *T. lauui* pa je vzkalilo in preživilo le nekaj primerkov. To ne pomeni, da takšno razmerje velja tudi v naravi, saj bi nektere vrste že davno izginile, ampak kaže na dejstvo, da je bilo s setvijo in vzgojo nekaj narobe. Vzroki

so različni: pri nekaterih rastlinah je neuspešna oprasitev, seme *T. lauui* in *T. lophophoroides* ne vzkali vedno, precej nekajmesečnih sejancev pa odmre v vročem poletju. Rezultate (dvoletni pridelek sejancev iz semena štirih odraslih rastlin vsake vrste) prikazujem v diagramu 3.

Literatura:

- Jure Slatner: Klimogrami v deželi kaktej, Kaktusi in druge sočnice 20 (2) 1991
- E.F. Anderson, Neolloydia, Bradleya 4, 1986
- Luethy & Lau, Turbinicarpus hoferi, Kakteen und andere sukkulenten, 42 (2), 1991.

Zvone Rovšek

In memoriam

1. julija 1993 je v Brnu v 90 letu umrl dr. Bohumil Schütz, priznan strokovnjak za kaktuse, dolgoletni predsednik češkega društva in član IOS. Z Zdeněkem Fleischerjem je bil soavtor knjige Gajenje kaktusa (Pěstování kaktusů), ki je izšla tudi pri nas v založbi beograjskega Nolita 1983 leta. Leta 1979 je skupaj s Sadovským izdal monografijo "Rod Astrophytum" in leta 1986 monografijo o gimnocalicijih. Njemu v čast se imenujeta tudi dva kaktusa: *Parodia schuetziana* in *Gymnocalycium schuetzianum*.

³ *T. schmiedickeanus* var. *schwarzii* in *T. schmiedickeana* var. *flaviflora* sta začasno še samostojni vrsti *T. schwarzii* in *T. flaviflora*, ker raziskave še niso končane.

⁴ *T. roseiflora* je zaenkrat še samostojno vrsta, bo pa verjetno preuvrščen.

NOVOSTI IZ SVETA KAKTEJ IN SUKULENT

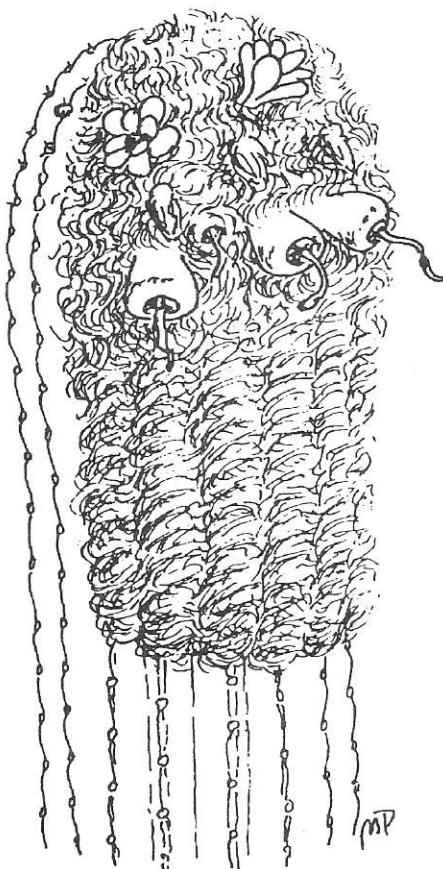
Coleocephalocereus pluricostatus ssp. uebelmanniorum BRAUN & ESTEVES

Werner Uebelmann je leta 1988 med enim od potepanj po Braziliji našel majhno in lepo obliko Coleocephalocereusa s skoraj golim videzom in svetlo rdečerjavim cefalijem. Večina zbranega materiala se je izgubila. Tri leta kasneje pa sta Ehepaar Werner in Röslý Uebelmann v južnem delu države Esperito Santo v Braziliji našla omenjeni kaktus in nabrala material za raziskave. Material sta dobila v roke dr. Pierre Braun in Eddie Esteves Pereira in omejeni kaktus opisala in ga poimenovala v čast odkriteljema Wernerju in Röslý Uebelmann.

Telo je stebričasto, pokončno do višine enega metra, daljši so praviloma plazeči. Steblo je debelo približno 7,5 do 10 cm. Povrhnjica je temnozelene barve. Korenina je olesenela in zagozdena v skalnatih razpokah. Rastlina ima 12 do 15 reber z zaokroženim robom.

Cefalij je bočni, neprekinjen in zavzema 5 do 7 reber. Vedno je obrnjen proti jugu. Je svetlo rdeče do rdečerjave barve, razločno razčlenjen v goste kroglaste ščetinaste klobke. Posamezne bodice v cefaliju so zelo zavite in dolge do 15 mm.

Areole so okroglo-ovalne, do 2,3 mm široke in rahlo vgreznjene v rebra, sprva svetlo sive, kasneje umazano sive barve porašcene s filcem. Razmak med areolami je približno 8 mm. Bodice so razprtne in rahlo zakriviljene. Dolge so od 0,7 do 3,5 mm, najdaljša pa je v spodnjem delu in je do 7 mm dolga. Osrednje bodice niso

razpoznavne, obrobnih pa je od 4 do 8. Bodice so rumene do svetlorjave barve, starejše pa rjave.

Cvetovi so cevasti do 19 mm dolgi. Cvetni listi so kremne do svetlozelene barve, na notranji strani so svetlejši. Prašniki so beli z bledorumenimi prašnicami. Pestič z brazdo je bledozelene barve. Brazda ima 8 do 10 vej. Cvetovi so nočni, odprejo se ob 4. uri zjutraj in trajajo do 13 ure. Plod je podolgovata svetlo rožnata jagoda do 17 mm dolga in

do 13 mm široka. Ostanek cveta se drži plodu. Semena so čeladaste oblike do 1,2 mm široka in 0,8 mm debela, rjavačne barve.

Kaktus je doma na jugu države Espírito Santo v Braziliji, kjer raste na višini okrog 220 metrov v skoraj

navpičnih granitnih pečinah. Vodi se pod številko HU 1502. Prvoopis sta objavila dr. Pierre Braun in Eddie Esteves Pereira v Kakteen und andere sukkulenten št. 7, letnik 1993.

V tabeli je prikaz bistvenih razlik med tipično vrsto in podvrsto.

	<i>Coleocephalocereus pluricostatus</i>	<i>Coleocephalocereus pluricostatus</i> ssp. <i>uebelmanniorum</i>
višina	do 5 m	približno 1 m
oblika rasti	pokončna, redko razvezjana	pokončna ali plazeča, v osnovi bogato brsti
cefalij	rumen do rjavačn	svetlo rdečerjav
bodice	kratke in močne	stare rastline skoraj gole
osrednje bodice	1	0
obrobne bodice	5 do 11 mm dolge	4 do 8 redko do 7 mm dolge
brazda	6 vej, nad prašnicami	8 do 10 vej, pod zgornjimi prašnicami

Literatura:

- Dr. Pierre Braun / Eddie Esteves Pereira: Coleocephalocereus pluricostatus ssp. uebelmanniorum Eine neue Sippe aus Espírito

Santo, Brasilien; Kakteen und andere sukkulenten, 44 (7), 1993.

- David Hunt: CITES Cactaceae Checklist

Nove knjige

Haseltonia

Ameriško društvo Cactus and Succulent Society of Amerika je po angleškem (ali britanskem) vzoru (Bradleya) izdala letni zbornik (ali knjigo), ki se imenuje Haseltonia v čast Scottu Edsonu Haseltonu (1895 - 1991), kakteistu in dolgoletnemu založniku in uredniku ameriškega glasila Cactus and Succulent Journal. Prav tako je v svoji založbi Abbey Garden Press izdal preko 100 knjig iz področja kaktej in ostalih sočnic. Napisal je tudi nekaj knjig.

Prva številka Haseltonie, ki obsega 140 strani in je tiskana na kvalitetnem papirju je izšla junija 1993. Na prvih straneh je prispevek o S.E. Haseltonu in članek o vlogi dr. Georga Engelmanna, zdravnika in botanika, ki je v 19. stoletju opisal mnogo vrst katusov in ostalih sočnic s področja Združenih Držav.

Naslednji članek predstavlja pritlikave pritlikavce, sekcijo *Minuscula* rodu *Conophytum*, sledi nekaj genetike in križanje *Tacitus* z rodovoma *Graptopetalum* in *Pachyphytum* (*Crassulaceae*). Thomas Cseh išče v Panami *Agave panamana*. Kakšne so variegatne oblike gojenih *Sansevierij*, spoznamo v naslednjem članku. Če ne bodo zaščitili področja rastišča *Aloe microcantha*, ji grozi izumrtje v regiji. Kako se brani *Cephalocereus senilis* pred "kaktusovo mehko rdečo bakterijo" *Erwinia cacticida*, je opisano v naslednjem članku. Darrel C.H. Plowes je naredil revizijo rodu *Echidnopsis* HOOK.F. (*Asclepiadaceae*) z opisi in barvnimi slikami vseh predstavnikov rodu. Na koncu sta še taksonomični predstavitvi rogov *Denmnoza* BRITTON & ROSE in *Disocactus* LINDL. z opisi, barvnimi slikami in risbami. Cena zbornika je 25 USD.

CITES Cactaceae Checklist

David Hunt iz Royal Botanic Gardens Kews je s pomočjo članov IOS zbral v knjig CITES Cactaceae Checklist vsa do sedaj veljavna imena družine *Cactaceae* s tekočimi sinonimi (upoštevane so seveda vse taksonomične spremembe). Knjiga ima 190 strani in je razdeljena na štiri dele. V uvodu je predstavljeno ozadje dela, izvor imen, način uporabe, uporabljena bibliografija. V drugem delu je lista veljavnih rodov s sinonimi. V tretjem delu je spisek vseh imen v uporabi, morebitne spremembe v sistematizaciji in država izvora. V četrtem delu je spisek vrst po posameznih državah. Knjiga je dragocen pripomoček za vse, ki se želijo malo bolj ukvarjati s kaktusi. Cena knjige je 10 GBP.

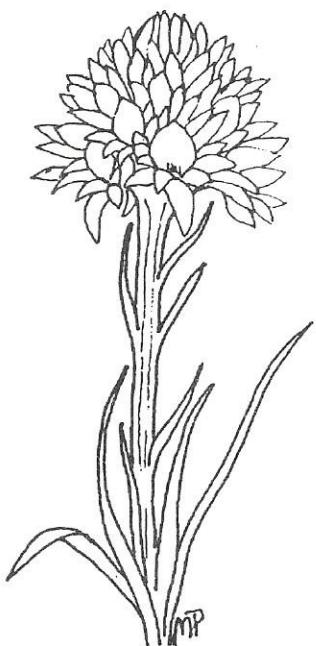
CACTI - The Illustrated Dictionary

Rod in Ken Preston-Mafham sta izdala knjigo CACTI - The Illustrated Dictionary, v kateri je 1094 kaktusov v barvi in to samo kroglasti (brez cereusov, opuncij in epifitov). Slike so kvalitetne, zraven vsake slike pa so napisani samo osnovni podatki. Imena so precej nova, napisani pa so tudi sinonimi. Kot primer naj povem, da je mamilarij 296 vrst (prav toliko barvih slik), gimnokalicijev pa 48. Ponavadi v podobnih knjigah najdemo samo nekaj predstavnikov vsakega rodu. Knjiga je dobrodošel priročnik z bogatim slikovnim gradivom. Cena je 25 GBP. V prodaji se dobi tudi nemška verzija knjige z naslovom Kakteen Atlas. Cena je 88 DEM.

Iztok Mulej

ALPSKI KOTIČEK

ČRNA MURKA

Spominjam se, kako skrivnostna in vseh želja polna je bila beseda murka, ko sem prvič zvedela zanjo. Za planiko sem najbrž slišala že kot dojenček. Kasneje sem spoznala tri najlepše gorske cvetke: planiko, modri svišč in rdeči sleč. Belomodro-rdeči šopek mi je simboliziral višek možnih radosti življenja že pred šolo. Videla sem ga narisanega na pozdravnih razglednicah in raznih reklamah. Četrta je prišla v moje življenje črna murka. Videti murko tam, kjer raste, poduhati jo, prinesti domov in stisniti v spominsko knjigo! Še vedno hranim nekaj teh murk in zdi se mi, da še vedno malo dišijo.

In kako dišijo? Ko smo se kot najstniki poganjali čez gorske trate in napeto iskali murke, smo vsi vedeli, da dišijo po čokoladi. Priložnosti za primerjavo s pravo čokolado v tistih povojuh časih skoraj ni bilo. Ko smo takole s kosom kruha in čutarico vode sedeli med

murkami, nam je njihov vonj v prostosti gora, daleč od stvarnosti pričaral popolno srečo. Kasneje sem brala v strokovnih spisih, da črna murka diši po vaniliji. Ne vem, morda dajejo vanilijo v čokolado? Vonj je tako močan, da še mleko, maslo in sir diše po vaniliji, če so se krave pasle po pašnikih, kjer raste murka.

In kaj vedo o murki botaniki? Najprej to, da je murka naša gorska orhideja. Ob besedi orhideja se spomnimo dragih cvetličarskih šopkov za posebne slovensnosti ali pa napetih potopisov iz tropskih dežel. Toda družina orhidej (*Orchidaceae*) ali kukavičnic obsega mnogo rodov, razširjenih od tropov do skrajnega severa. Na svetu je okrog 25000 vrst orhidej, kar znese okrog 8 procentov vseh rastlinskih vrst sploh. Najimenitnejše so v tropih, kjer rastejo epifitske po drevju v džunglah in svojo lepoto razkazujejo tigrom in udavom. V Sloveniji raste 25 rodov z 58 vrstami. Med našimi gorskimi rastlinami so najbolj poznani rodovi lepi čoveljc (*Cypripedium*), kukavičniki (*Gymnadenia*), kukavice (*Orchis*) in murke (*Nigritella*).

Posebnost orhidej je cvet. Ima tri čašne in tri venčne liste. Eden od venčnih listov je razvit v veliko medeno ustno, na katero sedajo oprševalci. Ta list je daljši in širši od drugih, lahko večkrp ali tudi napihnjen, kot pri lepem čoveljcu, in podaljšan v cevasto ostrogo. Pri nekaterih orhidejah se medena ustna med cvetenjem zavrti navzdol, po opršenju pa spet

navzgor. Svojska je tudi plodnica, sestavljena iz plodnih listov, v katerih dozori velika množica kot prah drobnega semena. Seme samo ni sposobno kaliti, ampak le, če je okuženo z neko glivo. Gliva prodre v celice kalčka, ta pa jo uporabi za svojo prvo hrano. Res nikoli ne vemo, kdo bo koga nazadnje pojedel.

Črna murka (*Nigritella nigra* (L.) RCHB.) je rastlina naših gorskih trat. Liste ima podobne travi in v zemlji ima dva dlanasto razrasla gomolja. Požene do 15 cm visoko cvetno steblo z malo listi. Cvetovi so vretenasto zrasli v gostem socvetju v obliki jajčastega stožca. Posamezen cvet ima suličaste liste, medeno ustno pa malo daljšo, trikotno in s kratko ostrogo. Cvet je temno rdeč, skoraj črn.

Poleg vrste črna murka je še podvrsta rožnordeča murka (*Nigritella nigra var. rosea* VIS. ET SACC.) in vrsta rdeča murka (*Nigritella miniata* (CR.) JANCHEN ali *Nigritella rubra* (WETTST.) RICHTER). Rožnordeča murka je vseh nians od umazano bele do rdečkaste, rdeča murka pa ima nekoliko daljše socvetje rdeče barve. Vse tri oblike rastejo v Julijskih Alpah, rožnordeča je pogosta v Kamniških Alpah, rdeča pa tudi na Snežniku. Murke uspevajo na pustih travnikih nad 1500 m v družbi trav ostric. Čas cvetenja je od junija do septembra. Rastline so zavarovane! Saj pa tudi spominske knjige s posušenimi rožicami že dolgo niso več v modi.

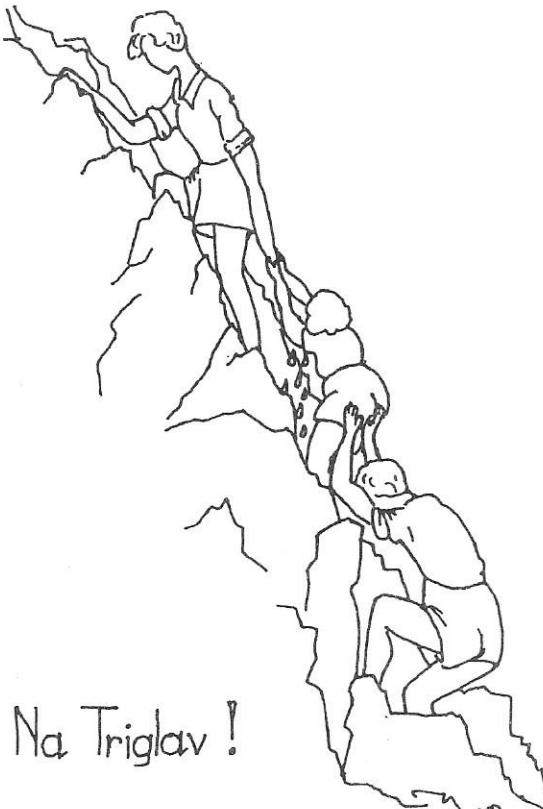
Marija Prelec

OBLETNICE

Zgodi se, da kakšno leto obletnice kar skupaj letijo. Pred nedavnim je vsa Slovenija praznovala veličastno obletnico, ko so prvi širje možje čez robidovje in skalovje pririnili na vrh Triglava. No, kaj je temu podvig sledilo, vemo. Vzpon na Triglav je postal živiljenjski cilj, sveta dolžnost in neodtujljiva pravica vsakega Slovence. Ko mu nista več potrebni duda in kahlica, ko zna plezati po ograjah, se valjati po snegu in šteti do tli, je že čas, da se loti te svoje vzvišene naloge. Komur

sreča ni tako naklonjena v otroških letih, obišče Triglav pač kasneje. Nič zato!

Meni se je zgodilo prav to. Ko sem se že zdavnaj imela za odraslo, se mi je posrečilo zlesti na naš ljubi Triglav in priti tudi nazaj dol. V letošnjem poletju je minilo okroglih štirideset let od mojega prvega vzpona na Triglav. Še zdaj se vidim, kako sva se s Triglavom od blizu spoznavala. V proslavo jubilejne obletnice vas vse povabim, da prvi sončni dan poiščete mesto, odkoder je videti našega

Na Triglav!

gorskega očaka. Morda vam bo pomemčnil, če bo dobro razpoložen.

Seveda je poleti na Triglavu strašna gneča. Zato sem ponovitve vzpona na Triglav prepustila bolj viktim planincem, ki zavzamejo manj prostora. Vsi res ne moremo kar naprej hoditi na Triglav. Tudi Šmarna gora ima en višji in en nižji vrh, vmes pa sedlo. Tudi žične vrvi ima ob Turncu in še tisto za zvonček svetega Antona, ki želje izpolnjuje. Ljudje kar naprej cingljajo z zvončkom, kar pomeni, da ima to ljudstvo veliko prihodnost, v kateri se bo tolikšna množica želja uresničila.

Kako je bilo z mojim prvim vzponom na Šmarno goro, ne vem več. Vem pa, da smo šli nanjo kar od doma peš in si med potjo ogledovali njive Ljubljanskega polja. Celodnevni izlet je bil dovolj dolg za žejo, otroško naveličanost in srečanje s kakšnim hudim psom. Glejte, takole se človeku prikazujejo spomini o tem in onem. Gorje, če ima prav takrat v roki svinčnik, pred sabo pa papir. Misli se

zapišejo v besede, papir je kmalu ves počečkan, v čačkah pa se skrivajo hribi in rože, ljudje, veter, smeh, grenkoba, drevesa, sonce, dež in še kdo ve kaj vse. In potem drugi ljudje počečkan papir berejo in vse, kar je v čačkah skrito, zagledajo pred seboj kot fata morgano. Če je pisec čečkal temačne misli, tudi bralci vidijo samo temo, če pa je pisal toploto in sonce, bo bralce grela svetla sončna luč. Kaj pa, če je pisal meglo, tisto novembrsko...?

Ta greh pisanja se je zgodil tudi meni. Prav letos mineva deset let, odkar pišem in rišem v naš bilten. Dragi člani društva priateljev kaktej in bralci našega biltena - hvala vam! Kdo bi si misil, da boste tako mirno, potrežljivo, naravnost herojsko prenesli več deset predrznov svojeglavih spisov, neumno hudobnih smešnic in več sto risb, ki bi naj verno predstavljale pričeske naših ljubih kaktej, drugih sočnic in gorskih rastlin. Nobenih protestov in demonstracij mi niste pripravili. A saj vem. Naše ljudstvo je bistrih glav. Previdno in varčno je tudi pri branju. Naš človek vse prebere, a nič ne ve. In vse ve, a ni nič prebral. Čvrst kakor hrastov les obstane v različnih hudičasih in nikoli ne neha pričakovati vse od raja do konca sveta in narobe. Če pa le utegne, kdaj pa kdaj skoči na Triglav ali vsaj na Šmarno goro. Tam si prezrači glavo, odpočije ušesa in ozdravi oči, scedi iz možganov vse temnočrne misli in potem - tole pa le preberite - se lahek kot srna, vesel in brez skrbiv žvižgajo najljubšo pesmico vrne domov. Naj se tako zgodi tudi vam. Živeli!

Marija Prelec